

Uj könyvek.

N. N. (Egy szerelem gyermek)

Irla: Krudy Gyula.

Regényke: — így jelölte meg Krudy annak a munkájának műfaját, melyet 'címül' tüztünk. Most aztán félre kritikus a „kritikai szempontok”-kal, vedd kezébe, olvasd, ha gyönyörűséget találsz benne: tedd le, ha nem tetszik: de ne kritizálj. És főleg ne keress regénymesét, fokozatosan fejlődő történetet, mely tragikumban kulminál: ne keress regényhőst és ne keress cselekedeteivel megindokolt karaktert, mely már magában hordja a maga sorsát.

Mint a tücsök cirpelése, olyan Krudy regénykéjének tartalma és hangja, — szövege és kottája: Nincsen tartalma és a szöveg is csak azért van, hogy legyen mire zümmögni hol itt, hol ott megbuvó tücsök cirpelését. Ezt a kevéshangú és mégis nyártól nyárig, — hol a ház előtt, padkán ülve a gyepes árokból előhangzó, hol a letarolt rétet járva, a buzakeresztek alól felhangzó, télen a boglyakemenet közelében a fehérre meszelt fal repedésében megbuvó, tavaszi fűsarjadzaskor enyhe esti homályban a patakparttól a korcsmáig behangzó, — meg nem unt póri muzsikát. Krudy muzsikáját is, dehogy lehet megenni. Hallgatjuk, halljuk és mindég ugyan halljuk; néha a figyelmünk elköborol, nem tudjuk, hogy a tücsök tovább cirpelt, csak mikor elcsatangolt gondolatunk, mint az élviharolt csikó, kifáradtan újra megtér és elpihen; szemünk újra a sorokat keresi.

honnan felpislantva a levegőbe bámult és ujjaink között szétnyílik a könyv, ahol elmerengve összezsáptuk és megszólal ismét a tücsök zenéje: akkor eszmélünk rá, hogy eddig is, előbb is fáradt tücsök muzsikáját hallgatva telt, — mult felettünk az idő. Krudy szavainak muzsikája megunhatatlanul, kedvesen, mint a házi tücsök cirpelése, úgy szórakoztat.

És Krudy regénykéjének alakjai is: gondtalanok, mint a tücsök. Nem gyűjtöttek sem nyáron sem ősszel, csak muzsikálnak. És télen: akkor is csak akad egy-egy lakodalom, ahol jóllaknak és jóllakásért mindég akad egy-egy nőtájkuk, amit elmuzsikálnak. Két lakodalom közt pedig koplálnak. Koplálnak, de el nem pusztulnak, dehogy is, sőt tovább élnek, mint a nyáron pohosra hizott cserebogár.

Nem is: „N. N.”; nem is: „Egy szerelem-gyermek” volna Krudy regénykéjének azaz címe hanem: „A tücsök”. Tücsök meséli el az egész regénykét és tücsökről mesél az egész regényke. Mit mesél? Semmit. Mit cirpel? Mindent. Ezer hangot, ezer melódiát, ami mind összeolvad tücsök — cirpelésbe.

N. N., a regényhős zabi gyerek. Ott termett valamelyik nyírségi faluban. Ugy, ahogy a zabi gyerekek szoktak. Mindegy. Nem fontos. Talán kis kőmives lányok hordták a maltert egy új falusi kúria vörösen épülő téglafalához. Csenevész, vagy hirtelen begyesedett fiatal lányok olcsó napszármért, reggeltől estig, amikor elnyomta őket az álom egy szélvédett sarokban vetett vackon. Talán

erre lesett zsiros vacsorára leöntött vörösbort után az urfi. Fáradt, gyöngye anyától, duhaj apák kamasz kölkétől születhetett a zabi gyerek. Egy jószágos Nagyasszony, aki ismerte a fiuk bűnét az apák bűnéből: vette gondjaiba a kis zabi unokát és marasztalta háznál az anyát.

Nehézvérű, zsiros nyaku generáció, ahol nagyapa, apa és unoka együtt udvarolnak. Jellának a vidéki városban a nagyvilági raffineriát képviselő agglanynak, ki temetőbe jár sétálni az unokával, de csak két gombot gombol ki a blúzán; hogy aztán az apának is, nagyapának is megadja, kinek-kinek a maga módján.

És a zabi gyerek felnőtt; nem a ház körül, de benn a házban; ereiben az apja vére és a sors neki is utjába hajt egy süldő lányt, aki félig cseléd, félig rokon. Számba benn alszik a szobában; a dívány közelében a földre vetett ágyon. Mikor az ifjú Pestre indul világot látni, szerelmét próbálni. Litterátuskodni: a kis cseléd szíve alatt egy új élet csirája: zabi apának zabi gyereke.

Teli a regényke Krudy-alakokkal, akik, mint az 50-es, 60-as évek divatlapjainak szűk derekú, száz szoknyájú, főkötőkalapos nőalakjai; viaszolt bajszú, barna szakállas, pörge-kalapos, mándlis, ezüstgombos, csizmás férfi-alakjai gyorsan elvillannak előttünk. Igazi letagadhatatlan gyermekei ezek az író Krudy-nak az irodalommal kötött, bő gyermekáldású szerencsés házasságából.

Tíz év pereg le és N. N. találkozik tíz év előtt született gyermeke anyjával. A lány valami kis falusi birtokot örökölt: oda vonult vissza a gyermekével. Ott élnek ma már külön-külön tetsző emberek társaságában a maguk külön-külön tetsző életét. N. N. enged a hívásnak és megfogadta a fiát és a fia anyjának házát. Ráismer-e a fia és ráismer-e ő a fiára. Nem, a vér nem szólal meg. A fiu tovább várja az apját, kiról az anyja regét és nem sejt, hogy ott van mellette, hogy vele beszél. Csak az apa látja meg a fiu virtuskodó kedvteléseiben a maga kedvteléseinek emberét: önmagát.

Telnek, mulnak az évek. Egy este, szomszédoláskor zajt hall a szomszéd a lánya ablaka körül, kilopóznak tolvajt keresni: hát nem a fiu hajlik be a szomszéd lánya ablakán? Elinal, de az apa így tudja meg, hogy a szomszéd mézet rejteget a háznál. Apák, nagyapák, hosszú generációk szíjai, fekete nem ismerő vére. A cánkól a halánték gyűrött ereiben, okozatolást a szíve tájékán. Ugy próbál szerencsét a fia nyomdokán.

De talán nem is ez a meséje Krudy könyvének, hiszen mondtuk, hogy nincs is meséje: mondtuk, hogy tücsök cirpelés a meséző buboskemence aljából. Csodamese: mindenkinek mást mesél, mert nem a mese a fő, a lényeg, hanem az ósdi, divatjamult, kopott hegedűs soha meg nem unható, mert mindig új és mindig szórakoztató cirpelése.

Krudy Gyula könyve: „N. N.” (Egy szerelem-gyermek.) Vitéz A. könyvkereskedésében kapható.